

مندالہ کا نمان

لہ نیوان پەرورده و فیئرکردندا

ماموستا : کامران

دانا و تیگه یشتووی دوا پوژ بن، وه
ئەوانیش به هه مان شیوه خه مخوری
نه وهی دوا ی خو یان بن .

برایان و خوشکانی دایک و باوک:

ئەمە ی که بو ئیوه نوسراوه تهنه
چهند وشه یه کی سه ر پووی لاپه ره کان
نی یه، به لکو بریتی یه له ئە زمونیکی
پیاده کراو له سه رده می ئیستیای
خۆماندا، که به راستی له کاتی نه خشه
بو کیشاندا زۆر سو دم له پابردووی پاکی
پر له خیر و به هره ی زانایانی پیشینی
ئە م ئوممه ته وه رگرتوو ه له پەرورده و
فیئرکردنی پۆله کانیان .

زۆر جارمان ئە بیست که له
سه رده می پابردوودا ده یان و سه دان و
هه زاران زانا و دانای موسلمانان هه
له سه ره تای مندالی یانه وه و له ته مه نی
شه ش هه وت سالی دا هه موو قورئانیان
له بهر کردوو ه، وه ک وینه ی ئیمامی
شافیعی و هه زاران شافیعی تر،
(ره حمه تی خوایان لی بیّت)، زۆرمان پی
سه یر بوو! ئایا ئە وانه ده بیّت
موعجیزه ی زه مانی خو یان بن؟! !

برایان و خوشکانی به ریز: سه لامی
خواتان لی بیّت، وا ئە م جار هه ش به
پشتوانی پەرورده گار له م با به ته دا
به یه ک ده گه ی نه وه و داوا کارم له خوای
گه وه که لی مان وه ریگریّت و بی کات
به مایه ی په زامه ندی خو ی و پاشان
هاوکاری و یاری ده ده ری ئە و براو
خوشکانه بیّت که سه رقالی بیئرکردنه وه ن
له چۆنی تی پەرورده کردن و فیئرکردنی
پۆله کانیان، وه هه وه ها بی کات به سه ر
مه شق و پابه ری ئە و خوشکانه ی که به و
شیوه یه ی هه ر له سه ره تا وه پیویست
بوو بو پەرورده و فیئرکردنی
پۆله کانیان خه مخوری بن، پۆلی خو یان
نه بینیه !

جا بو هه ردوولا ئە م چهند لاپه ره یه
ئالو والا ده که م به و هیوایه ی که
مندالانی ئە مرپۆمان پیوان و ژنانی زانا و

یان هه‌یان بووه که له ته‌مه‌نی دوازده سالی‌دا ئی‌مامه‌تی حه‌ره‌می مه‌ککی یان کردوو له ته‌راویحه‌کاندا وه‌ک ئی‌مامی ئی‌بین و حه‌جهری عه‌سقه‌لانی (په‌حمه‌تی خوی لی بی‌ت) . یان به‌سی سالی له مه‌جلیسی عوله‌مامی خویاندا ئاماده‌یان کردوون، وه‌ک ئی‌مامی سیوطی (په‌حمه‌تی خوی لی بی‌ت) .

یان له‌سه‌ره‌تای سه‌رده‌می گه‌نجی‌یه‌وه بوون به‌خاوه‌نی فه‌توا و چه‌نده‌ها په‌رتووکی به‌سوودیان نوسیوه و که‌سانی دوا پوژی دوی خویانیان پی به‌هره‌مند کردوون .

ئه‌مانه و چه‌نده‌های تر له هه‌زاره‌ها به‌ره‌می نایاب و سه‌ر سوپه‌ینه‌ر که به‌پاستی ئه‌گه‌ر سه‌رنجی شیوازی په‌روه‌رده و فی‌رکردنیان بده‌ین ئه‌زانین که ئه‌مانه وه‌ک بلی‌ی موعجزه‌بن! موعجزه‌نین، به‌لکو پی گه‌یشتووی ده‌ستی که‌سانی شاره‌زا و لی‌هاتوو بوون که خه‌مخوری ژییانی دنیا و ئاخیره‌تی فی‌رکراوه‌کانیان بوون .

که چی ئه‌پروانینه ژییانی ئه‌مپووی سه‌رده‌می به‌ناو عیلم و پیشکه‌وتنی ته‌کنه‌لو‌جیا و کومپیتهر و ئه‌نته‌رنی‌ت، زور به‌ده‌گه‌من په‌روه‌رده و فی‌رکراوی وه‌ک ئه‌و راپ‌وردوو شاره‌زا و به‌پیزانه‌مان ده‌ست ده‌که‌وی‌ت .

بو نمونه ئه‌گه‌ر له‌ناو مندا‌ل‌اندا یه‌کی‌ک هه‌لبکه‌وی‌ت که هه‌موو قورئانی له‌به‌ر بی‌ت ئه‌وه موعجزه‌ی زه‌مانه‌یه له‌لای هه‌مووان، یان ئه‌گه‌ر توانای دانانی چه‌ند په‌رتووکی‌کی به‌سودی هه‌بی‌ت ئه‌وه بلیمه‌تی سه‌رده‌مه!

جا ئایا ئی‌مه ئه‌گه‌ر بتوانین به‌هه‌مان پی‌گای ئه‌واندا برۆین و هه‌مان نه‌خشه و بو‌چوونی شیوازی په‌روه‌رده‌یی و فی‌رکردنی ئه‌وان بگرینه به‌ر! ئایا هه‌مان نه‌وه‌ی وه‌ک ئه‌وان پی ناگه‌یه‌نین؟!

وه ئایا ئه‌گه‌ر ئی‌مه‌خاوه‌نی که‌سایه‌تی خومان بین و به‌دوی نه‌خشه‌ی دانراوی ده‌ستی بی‌گانه نه‌که‌وین که بریتی‌یه له ده‌ره‌ینانی دین له دنیا، هه‌ول و تی‌کو‌شانمان ته‌نها بو دنیا نه‌بی‌ت، ئایا ناتوانین وه‌ک ئه‌و زانا به‌پیزانه‌ی پیشوو نه‌خشه‌ی په‌روه‌رده و فی‌رکردنمان به‌به‌رزترین ئاستدا ببه‌ین؟!

له وه‌لامدا ده‌لین: به‌لی ده‌توانین زور به‌دنیا‌یشه‌وه که بلی‌ین گه‌یشتن به‌و ئاسته‌کاری‌کی خه‌یالی‌نی‌یه و به‌دی‌هینانی به‌گویره‌ی ئه‌و نه‌خشانه‌ی ئه‌وان دایان ده‌رشت ئاسانه و تاقی کردنه‌وه‌ش ئه‌م پاستی‌یه ده‌سه‌لمین‌یت .

جا با بی‌ینه سه‌ر خالی‌کی زور گه‌رنگ هه‌تا لی‌کو‌لینه‌وه‌ی له ئاستدا ئه‌نجام بده‌ین، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه که ئایا ته‌مه‌نی

که تئیدا ده توانریت قوناغیکی باشیان
پی بپریت .

خالیکي ترئوهیه له باره ی دابین
کردنی هموو هوکاره کانی پهروهده و
فیرکردنه وهیه، ئه وه به گویره ی توانای
دایکان و باوکان که هول بدن ئه و
هوکارانه یان بو ناماده بکن وهك ده فته ر
و قه له م و کتیب و ته خته ی له سره
نوسین و ... هتد .

هروه ها وهك هوکاره کانی یاری و
جوله و نامیری وه رزشی بو ئه وه ی کاتی
بی تاقه تی خوئیانی پی به سر به رن
چونکه مندال له و ته مه نه دا هموو گیانی
جوله و توانایه، وه پیویسته ئه و
توانایه ی نه شاریته وو بیخاته کار .

وه خالیکی ترئوهیه سه باره ت به و
نه خشه یه ی که رۆژانه بو یان ناماده
ده کریت له دانانی وانه ی به سوود و
شیوازی و تنه وه ی کاتی دانراو .

له م قوناغی سالی یه دا پیویسته به
شیوازیکی نه رم و پیشکه ش کردنیکی پر
له نارامه وه دایک و باوک هول بدات
کاتی دیاری کراو به وانه ی به سوود
له گه ل منداله کانی به سر به ریت، وه له
گه ل که سانی شاره زا ئه و نه خشه یه
دابنین، یا خود وه ریبرگن به تایبه تی له و
که سانه ی که له مه ی دانی
جی به جی کردندا ته مه نیکیان بردوته
سه ر.

گونجا و له قوناغی مندالییدا بو
پهروهده و فیرکردن ده بیت له ته مه نی
چند سالیه وه ده ست پی بکات ؟

ئه وه ی له سه رده می خو ماندا
په پروه ی ده کریت ئه وه یه که مندال له
ته مه نی شش سالی یه وه ده خریته به ر
فیرکردن به لام ئه گه ر سه رنج بده ی نه
مندالان ده بینین له ته مه نی سی سالی -
یه وه توانای وه رگرتنیان هیه و
ده توانریت ئه و ته مه نه بکریت به سه ر هتا
بو پهروهده کردن و فیرکردنی، به لگه ی
ئه م راستیه ش له وه دا دهرده که ویت که
مندالان له رابردوودا له و ته مه نه وه
خراونه ته به ر پهروهده و فیرکردن، وه
هه زاره ها نمونه ش هیه، وه
تویژینه وه ی زانستی له م باره یه وه
ئه وه ی سه لماندوه، ئه وه تا له یابان
ئه نجامی لیکولینه وه ئه وه ی
ده رختووه که مندال له ته مه نی سی
سالیه وه ده توانیت به قوناغی پهروهده
و فیرکردندا پروات، وه توانای ئه وه ی
تئدایه، جا بویه ئیستا له وی قوتابخانه ی
تایبه تی هیه بو ئه و مه به سه ته .

ئه وه ی که مه به ستم بو ئه وه یه که
بلیم له روانگه ی ته مه نه وه با
منداله کانمان له سی سالی یه وه ناماده
بکه ین بو فیرکردن نه که له ته مه نی
شش سالی، چونکه هه تا ئه و ته مه نه
سی سالی ته مه نیان به خو پایی دهروات

وہ لہم قوناعہدا وانہی لہبەر کردن
 زۆر کاریگەرہ لہسەر مندالان، بۆ نمونہ
 بەشی کۆتایی قورئانیان پئی لہبەر
 دەکریت لہ گەل سورہتی ( ) دا .
 بەلام سورہتەکانی بەشی کۆتایی لہ
 سورہتە بچوکەکانەوہ دەست
 پئیدەکریت تاوہکو زوو مندالکە
 ھەست بکات بەوہی کہ سورہتیکی
 لہبەر کردووہ و دەچیتە سەر
 سورہتیکی تر، ئەمە دەبیتە ھۆی
 ھاندانی بۆ لہبەر کردنی سورہتەکانی
 تر.

پاشان بابەتەکانی نوێژیان
 فیژدەکریت وەک پاراستنی خاوینی و
 گرنگی دان بە جل و بەرگ و خۆداپۆشین
 و چۆنییتی دەست نوێژگرتن و فیژکردنی
 کاتی نوێژەکان و ژمارەری پکات و
 شیوازی دروستی نوێژکردن، ئەمەش
 بەپشت بەستن بەو کتیب و نامیلکانە
 کہ شیوازی راست و دروستی دەست
 نوێژی پیغەمبەری (ﷺ) تیدا باس
 کراوہ، ئەمەش لہبەر ئەوہی کہ ھەر
 لہسەرەتاوہ دوربەن لہو ھەلانەہی کہ
 ھەزاران کەس لہبەر نەزانی ئەو شیوازە
 راستە ئەنجامی دەدەن .

وہ لہم قوناعہدا زۆر پیویستە کہ
 مندالان لہسەر ئەوہ رابھینرین کہ ئاین و
 ئەوہی پەیوہندی بە ئاینەوہ ھەہیە زۆر
 بە ریز لہبەر چاوی خۆیانی پابگرن و بە

جا لیژەدا وانەخشەہیەک دەخەینە
 پوو وەک نمونەہیەکی پیادەکراو لہگەل
 مندالی تەمەن سئ سالدا ھەتا تەمەن
 دە سالی کہ لہ ئەنجامدا کاریگەریتی
 باشی ھەبووہ لہسەر تئگەیانندن و
 فیژکردنیان .

سەرەتا پیویستە - وەک ئاماژەمان
 پئیکرد - ھۆکارەکانی خۆیندەوہ و
 نوسینیان بۆ ئامادە بکریت، بۆ نمونہ
 قەلەم و دەفتەریان لہبەر دەستدا
 دابنریت، وە دەستیان رابھینریت بۆ
 نوسین، تا ماوہیەک بەم کارەوہ خەریک
 دەبن پاشان شیوازی پیتە
 عەرەبیەکانیان فیژدەکریت تا بە
 شیوہی راست و دروست ھەموو
 پیتەکان دەنوسن .

بئگومان ئەمەش کاتیکی زۆری
 دەویت کہ ئارام گرتنیکی باشی دایکان
 و باوکانی لی داوا دەکریت .

پاش خۆیندەوہ و لہبەر کردن و
 نوسینەوہی پیتە عەرەبیەکان ئینجا
 پیتە کوردیەکانیان فیژدەکریت
 بەھەمان شیوہ .

دوابەدوای فیژبونیان بۆ پیتەکانی
 عەرەبی و کوردی پاشان ھەول دەدریت
 کہ ووشەہی عەرەبی و کوردییان پئ
 ریک بخریت، پاشان قوناعی
 خۆیندەوہی عەرەبی و کوردی دەست
 پئدەکات .

زانين و .... هتد، له گهل فیر کردنی ئه و
زیکر و یادانه ی له فهرموده ی راستی
پیغه مبهروه (ﷺ) هاتووه و په یوه سته
به و بابه تانه ی باسمان کرد .

کاتیک که هه ستمان کرد مندالہ کان
قوناغیکی باشیان برپوه و پیوستی یان
به فیرکردنی زیاتر هیه ئه وه جار
له گهل جار نه خشه یان بو ده گورپین به
پی ی توانای زیره کی و وه رگرتانیان، بو
نمونه: ده توانین ته فسیری به شی
کو تایی قورئان و واتای ووشه کان به
شیوه یه کی سه ره تایی و ئاسان له دوی
له به رکردنیان بو ئه و به شه ئاراسته
بکریت، وه ههروه ها له به رکردنی
فه رموده کانی پیغه مبهره (ﷺ) وه ک
فه رموده کانی ( ) و
شیکردنه وه ی و اتاکانی و وه رگرتنی په ند
و ئاموژگاری له وه فه رمودانه .

له گرنگترین ئه و زانستانه ی که
پیوسته بریتی یه له وانه ی بیروباوه ر،
ئویش ده توانریت به ده ست پیکردنی
ئو نامیلکانه ی که له م بواره دا دانراون
وه ک ( ) و ( )
.. و هتد .

به م شیوه یه ده توانین مندالہ کان
به ره و پیشه وه به رین وه ک و وتمان به
گویره ی توانای وه رگرتنی مندالہ کان .
وه خالیکی زور گرنگ ئه وه یه که
هاندان و به ره و پیش بردنی مندالہ کان یان

په روشه وه گوی بیستی فه رمانه کانی
خوا و پیغه مبهره (ﷺ) بن .
وه گرنگی بدریت به ژیان نامه ی
پیغه مبهره (ﷺ) و هاوپی یانی، وه
ههروه ها ژیان نامه و چیرۆکی
پیغه مبهره ان .

له م قوناغه و قوناغه کانی داهاتوودا
پرسیاری مندالان له باوک و دایکیان
سه باره ت به ده ورویه ریان ده ست
پی ده کات، جا پیوسته زور به لیژانانه
وه لام بدرینه وه به شیوازیکی راست و
دروست و دوور له هه موو نا راستی یه ک،
چونکه ئه م وه لامانه ده بنه بناغه بو
زانباری و زانستی ئه و مندالانه .

پیوسته دایک و باوک زور ئاگاداری
لایه نی تی که لاوی مندالہ کان یان بن به
تایبه تی کچان و کوران چ له گهل خو یان
یاخود له گهل میوان و دراوسی و که س و
کار، به به رده وامی چاو دیری یان بکه ن و
پی یان رابگه یه نن که ئاگه داری له خو یان
بکه ن هه ر کاریکی ناوازه یان بینی دایک
و باوکیانی لی ئاگادار بکه نه وه .

ههروه ها ئاداب و نه ریتی راستیان
فیر بکریت سه باره ت به خه وتن و
هه ستان و جل له به رکردن و نان خواردن
و چوونه دهره وه و هاتنه ژووره وه و
ئیزن وه رگرتن و له دهرگادان و سه لام
کردن و چونه مزگه وت و ریزلی نانی
گه وره و میهره بانی نواندن و خو به که م

له ئاستى ئه و مندالانهى كه توانايان
كه مه، به لكو پيويسته كه هه رده م هه ول
بدهن بو بهرزكرده وهى ئاستى وه رگرتن
وتى گه ياندنيان .

* وه له كو تايدا باهه مووان ئه وه
فه راموش نه كه ين كه له گه وره ترين
هوكاره كان ئه وه يه كه دايسان و باوكان
خويان نمونهى ته قوا و له خواترسان بن
و به رده وام داوا و نزا له خواى گه وره
بكه ن كه خويان و منداله كانيان بكات به
مايهى چاوپوشنى له دونيا و قيامه تدا ..
﴿رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتًا قَرَّةً
أَعْيُنٌ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ .
وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَى نَبِينَا
محمد و على آله و صحبه أجمعين .

له ياد نه چييت وهك پيشكهش كردنى
ديارى و دل خووش كردنيان و
دهر خستنى خوشه ويستى بويان تا
ههست به بيزارى و دل تهنگى نه كه ن .

له كو تايدا ئه م چه ند ئاموزگارى يه
پيشكهش ده كه م بو دايسان و باوكان له
كاتى په روه رده و فيركردنى
منداله كانيان:

* ئاماده كردنى ده ورو به ريكي
گونجاو، وه دور له دهستى كه سانى
نه شاره زا تا ئه وه ولدانه به فيرو
نه چييت .

* هه ر كه س به پيى تواناي خوى
كات ته رخان بكات بو ئه م مه بهسته .
* نواندى نه رم و نيانى و ئارام
گرتن و لي بووردن له به رامبه رى
سه ركيشى و ناله بارى منداله كان .

* شيوازي ووتنه وه شيوازيكى
ساده و سه ره تاي بيت له گه ل
به كارهيئانى هوكارى پيشبركى له نيوان
منداله كاندا .

* به كارهيئانى هوكارى ليپرسينه وه
و به دوادا چون .

* هه موو ده زانين كه هه ر منداليك
تواناي تاييه تى خوى هه يه جا له به ر
ئه وه نابيت دايسان و باوكان به يه ك چاو
سه يرى منداله كان بكه ن سه باره ت
به توانايان ئه مه ش خاليكى كاريگه ره بو
ئه وهى كه هه رگيز بي هيو نه بن